

Száz év múlva is vita lesz Orbán Viktorról

Jó kormányzás indexet készített a Nézőpont Intézet, majd rögtön alkalmazta is azt a visegrádi országok kormányaira. A 2012-es eredmények alapján a magyar kormány az utolsó helyen végzett, de a helyezésünket végül felhúzta a pártfegyelem, a közvélemény-kutatások és a Békemenetek. Meg még néhány nehezen értelmezhető módszertani megoldás.

Magyarország jól teljesített 2012-ben, legalábbis a Nézőpont Intézet által kidolgozott jó kormányzás index alapján mindenképpen, derült ki egy szerda délelőtti konferencián. Felvezetőjében Mráz Ágoston Sámuel, az intézet vezetője arról beszélt, hogy bár rengeteg indexet találtak a világban szétnevezve, de olyat nem, ami a kormányzás minőségével foglalkozna. Ezért kívántak most egy objektív módszertant kidolgozni. A négy visegrádi országban készült felmérésben húsz szempontból vizsgálták a kormányzati teljesítményt: számított a kormány stabilitása, társadalmi támogatottságának alakulása, a válságkezelő lépések és az eredményesség is.

Jó kormányzás, ha belátjuk, hogy hibáztunk

Még mielőtt ismertették volna az eredményeket, rövid időre felbukkant Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere is, aki tömören össze is foglalta, mit ért ő jó kormányzáson. A miniszter az ellenzékben töltött évek alatt maga is részt vett hasonló témájú konferenciák szervezésében, utólag azonban látja, hogy bizony idealizmus és naivitás is jelen volt akkori gondolataiban. De az elmúlt három év tapasztalata alapján azt látja a legfontosabb kérdésnek, hogy egy kormány mire használja fel kétharmados többségét. Balog szerint pedig ebből a szempontból tiszta lelkiismerettel állhatnak a választók elé: a nagy ellátórendszerekben radikális változások kezdődtek meg, pedig ezen területekhez korábban egyik kormány sem mert hozzányúlni.

Balog Zoltán a Jó kormányzás index című konferencián. Fotó: Bruzák Noémi

A miniszter példaként a politikai elit megfelezését, a közigazgatás, az egészségügy, és az oktatás átszervezését említette. Balog elismerte, hogy ezek a lépések számos egyéni és szakmai érdeksérellemmel jártak, mégis keresztül fogják vinni ezek a változásokat. Ez pedig szerinte ismérve a jó kormányzásnak. Ezek után pedig majd az a feladat következik, hogy meg kell érteni azokkal, akiket a lépések rosszul érintettek, hogy miért érte ez meg az országnak. Ehhez az Orbán Viktortól már jól ismert szembeállítás idézte fel a miniszter a magánérdek és a közjó között. Balog végén röviden kitért arra, hogy szerinte a jó kormányzásba az is beletartozik, hogy ha valaki hibázik, akkor belássa hibáját, kijavítsa azt, majd tovább dolgozzon – utalhatott a miniszter kimondatlanul a Szaniszló Ferenc kitüntetésére kapcsán kialakult helyzetre.

Száz év múlva is vita lesz

Érdekesen indult a szakmai rész, hiszen rögtön az első felszólaló meg is torpedózta az egész projektet. Pesti Sándor, az ELTE jogi karának docense kezdésként elmondta, hogy ő meglehetősen szkeptikus a hasonló indexekkel szemben. Ráadásul az adott felmérésben tovább ront a helyzetet, hogy egy naptári év teljesítményét nagyon nehéz mérni, és minél nagyobb a perspektíva (jelen esetben a kormányzás egésze), annál több probléma merülhet fel.

Pesti korábban részletesen foglalkozott azzal, hogy lehet-e a gazdasági alrendszer teljesítményét hasonló eszközökkel mérni. Az akkor megfogalmazott fenntartásait hozta magával a konferenciára is. Szerinte nehéz objektív mutatókat kinyerni, hiszen például a GDP meghatározásánál komoly gondot jelent, hogy a feketegazdaság mértékét mindig egy széles skálán mozgó, becsült értékkel számolják. Hasonlóan problémát jelent a gazdasági teljesítmények összehasonlításakor az örökölt gazdasági helyzet és a külső, világgazdasági tényezők befolyása is.

Probléma az is, hogy sok lépésnek csak évtizedekkel később lesz tudományosan mérhető hatása. Példaként említette, hogy a kutatásban pontot ért, hogy a kormány államosított a kórházakat, holott ennek a lépésnek a valódi hatása csak évtizedekből lesz felmérhető. Hasonlóan egy politikus objektív megítéléséhez is minimum több évtizednyi távlat kell, de van, amikor ez sem elég. Példaként Tisza Istvánt hozta fel Pesti, de szerinte Orbán Viktor politikai teljesítményéről száz év múlva is viták lesznek majd. Zárásként Pesti arról beszélt, hogy a hasonló módszertanok az elemző intézetek számára persze megfelelőek, de az akadémiai tudomány területén már nem alkalmazhatóak.

Stabil pontok

A felvezető után a Nézőpont Intézet két munkatársa, Takács Gábor és Szomszéd Orsolya ismertette a kutatás módszertanát és a magyarországi eredményeket. Mint kiderült, négy területen, öt-öt szempontból osztályozták a kormányok teljesítményét. A stabilitás kapcsán például az volt a kérdés, a vizsgált országban mennyire volt egységes a kormányzó frakció 2012-ben. A társadalmi támogatottság kapcsán a kormány, a miniszterelnök és az ellenzék népszerűsége mellett számított az is, mennyire voltak sztrájkok és tüntetések a kormány intézkedései ellen. A harmadik tényező a válságkezelés volt, azaz hogy 2012-ben a kormányok mit tudtak kezdeni a GDP, a foglalkoztatás és az ipari termelés növelésével, valamint az államháztartási hiány és az infláció lefaragásával. Végül megnézték az eredményeket is: például, hogy mi valósult meg a kormányzó pártok választási ígéreteiből, hogyan alakult a bűnözés mértéke, javultak-e a demográfiai mutatók.

Minden kategóriában nulla és öt pont között lehetett osztályozni a kormány teljesítményét, az összesen megszerezhető 100 pontból a magyar kormány 63,5-t kapott, és ezzel egy ponttal lemaradva, Szlovákia mögött második lett. Közelebről megnézve a pontozást, aztán kiderült, hogy a kormány stabilitása és társadalmi támogatottsága húzta fel az értékelést: a két kategóriában összesen szerezhető 50 pontból 44 pontot zsebelt be a második Orbán-kormány a 2012-es teljesítményéért. Bár az értékelés egy-két szempontja már ezeknél a kategóriáknál is vitatható volt, az igazán trükkös rész a gazdasági eredmények értékelésénél következett.

A stabilitás terén maximális öt-öt pont járt azért, mert nem volt tapasztalható feszültség sem a kormánykoalíción, sem a kormányzó frakción belül. Öt pont járt azért is, mert a kormány kitarzott fő céljai mellett, és nem voltak belső akadályai a kormányzásnak. Bár a kutatás egy mondat erejéig kitért arra, hogy az Európai Unió és az Alkotmánybíróság is meghátrálására készítette a kormányt, de ezért nem járt pontlevonás. Járt viszont egy pontnyi azért, mert kétszer is volt személycsere a kormányban, illetve azért is, mert a közvélemény-kutatásokban megjelenő "kormányváltást akaró bizonytalanok" megjelenésével matematikailag kiegyenlítettebb lett a verseny.

A társadalmi támogatottság terén egy pontot veszített a kormány a diáktüntetések miatt, hiszen a demonstrációk képesek voltak befolyásolni a kormányzat politikáját. Két pont veszteség járt azért is, mert voltak tízezres tömegtüntetések a kormány ellen 2012-ben. Igaz, emeli ki a kutatás, a három Békemeneten pedig százezrek álltak ki a kormány teljesítménye mellett. Öt-öt pont járt azért is, mert a Fidesz és Orbán Viktor is stabilan riválisai előtt szerepelt a közvélemény-kutatásokban.

Trükkök százai

A harmadik vizsgált terület a válságkezelés volt. Itt is Magyarország végzett az élen, bár csak 12.5 pontot szerezünk, de ez fél ponttal több, mint amennyit a szlovák és a lengyel kormány kapott. Alaposabban megnézve a pontozást azonban furcsa módszertani szempontok bukkannak elő. Például fél pont járt a magyar kormánynak azért, mert nem volt benne a három legrosszabb GDP adatot felmutató ország között. Hogy miért pont a három legrosszabb helyezéért járt volna csak a nulla pont, az nem derült ki a kutatásból, de Magyarország az unióban a negyedik legrosszabb eredményt produkálta 2012-ben.

Hasonlóan trükkösen számolták az államadósság változásának kérdését is. Itt a magyar kormány négy pontot kapott, mert a kutatás során a 2011 harmadik negyedévi és 2012 harmadik negyedévi eredmények közötti eltérést vizsgálták. Ebből pedig az az eredmény jött ki, hogy míg 2011 harmadik negyedévében 83.4 százalék volt a GDP arányos államháztartási hiány, addig 2012 harmadik negyedévében pedig 78,6 százalék. De kevésbé meggyőző eredményt kaptak volna a kutatók, ha a 2011-es negyedik negyedév (80,8 százalék) eredményét vetették volna össze a 2012-es utolsó negyedév (79 százalék) eredményével.

A legnyilvánvalóbban a munkanélküliség mérésénél szaladt meg a kutatók keze. Itt a maximális öt pontot kapta a kormány a 2012-es eredményekért, de egyrészt a felmérésben egy árva szó nem esik a közfoglalkoztatásról, másrészt pedig nehezen érthetően választották ki vizsgált időszakot is. Ugyanis a 2012 januárja és márciusa közötti időszakot vetették össze az október és december közötti eredményekkel. Arról, hogy milyen szükségszerű szezonális különbségek vannak az adott időszak eredményei között, egy szó sem szerepel a kutatásban. Pedig ha a 2011 októbere és decembere közötti eredményt vetették volna össze a 2012 októbere és decembere közötti eredménnyel, akkor világosan látszott volna, hogy a munkanélküliségi ráta ugyanúgy 10.7 százalékon állt volna, ezért ezt az 5 pontot nehezen tudjuk csak értelmezni.

Három pont járt azért is, mert az ipari termelés tekintetében Magyarország nem szerepel sem a legjobb három, sem a legrosszabb három uniós ország között sem. Hogy jogos-e a három pont a 2012-ben mutatott 3,9 százalékos visszaesésért, arra részletesebben nem tér ki a kutatás. De például a lengyelek az évi négy százalék körül alakuló növekedésért négy pontot kaptak. Az infláció csökkentése terén a kudarcot a kutatás is elismerte, nulla pont járt a 2012-es eredményekért.

Végül az eredmények területén vizsgáltak öt kategóriát. Egyrészt találmányra kiválasztottak öt választási ígéretet, és azok megvalósulását értékelték. Itt sem világos, mire járt pontosan a három pont, mivel az öt kategória közül a kutatás is elismeri, hogy a gazdasági bürokrácia csökkentése, a közbiztonság javítása, az egészségügyi rendszer átalakítása és a foglalkoztatás bővítése nem volt sikertörténet 2012-ben. Bár az valóban vitathatatlan, hogy a nyugdíjak megőrizték vásárlóértéküket, ezért az egy pont jogosan járna. Nulla pontot ért az átlagjövedelmek alakulása, és a bűncselekmények számának változása, egy pontot kapott a kormány a társadalmi újraelosztó rendszerek helyzetének javulása miatt, bár azt a tanulmány is elismeri, hogy a társadalombiztosítási alapok az évet a tervezett 35,3 milliárdos hiánnyal szemben 117,8 milliárdos hiánnyal zárták.

Az eredmények terén a magyar kormány az utolsó helyen végzett, 7 pontot szerezve. De összességében így is az élmezőnybe kötött ki, megelőzve például azt a Lengyelországot, ahol 2012-ben 2 százalékos GDP-növekedést mértek, és ahol az ipari növekedés egész évben 4 százalék körül nőtt. Nem véletlen, az Orbán Viktorról a közelmúltban Csatár címmel könyvet író Igor Janke a lengyel eredmények összefoglalásakor arról beszélt, hogy a végső pontokat látva szerinte a lengyel kormány teljesítményét alul értékelték.

A Nézőpont Intézet munkatársai igyekeztek hangsúlyozni, hogy maguk is tisztában vannak a kutatás kísérleti jellegével, és attól elsősorban a tényeken alapuló szakmai vita beindulását várják. Valamint egy sorozat elindulását is, ezentúl évente kívánják majd vizsgálni, mennyire jó a kormányzás a visegrádi országokban. Egyelőre úgy fest, hogy eléggé.
